Lakivaliokunta, eduskunta 18.4.2017

Asia: KAA 3/2016 vp Äitiyslaki

Ihmisoikeusliiton lausunto

Ihmisoikeusliitto haluaa lausua lakivaliokunnassa käsittelyssä olevasta kansalaisaloitteesta eduskunnalle äitiyslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (KAA 3/2016).

Ihmisoikeusliiton arvion mukaan esitetty äitiyslaki vahvistaisi perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista Suomessa turvaamalla paremmin lapsen edun ja samaa sukupuolta olevien parien yhdenvertaisen kohtelun. Aloitteella ei ole havaittavissa kielteisiä vaikutuksia perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen.

Lapsen etu. YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista määrää, että ”kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu” (Artikla 3). Kansalaisaloitteen mukainen äitiyslaki on lapsen edun mukainen, koska se varmistaa, että kahden henkilön yhteisellä päätöksellä hankkimalle lapselle voidaan lähtökohtaisesti aina vahvistaa kaksi oikeudellista ja elatusvelvollista vanhempaa. Tämä vahvistaa lapsen oikeutta elatukseen ja perintöön. Se myös vahvistaa lapsen oikeuden tapaamiseen toisen vanhemman kanssa tilanteissa, joissa vanhempien välit ovat rikkoutuneet sen jälkeen, kun lapsi on hankittu yhteisesti hedelmöityshoitojen avulla.

Yhdenvertaisuus. Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan (§6). Voimassa olevan lainsäädännön perusteella isän vanhemmuus tunnustetaan eri sukupuolta olevien parien yhteisellä päätöksellä hedelmöityshoidoilla hankkimille lapsille. Naispareista toisen on vastaavassa tilanteessa turvauduttava perheen sisäiseen adoptioon. Naisparin asettamiselle heikompaan asemaan suhteessa eri sukupuolta oleviin pareihin ei ole olemassa hyväksyttävää perustetta.

Rajoitukset. Äitiyslaki koskee vain tilanteita, joissa lapsi on saanut alkunsa sellaisessa hedelmöityshoidossa, jossa siittiöiden luovuttajaa ei voida vahvistaa isäksi. Äitiyslaki ei siis estä kenenkään vanhemmuuden tunnustamista eikä näin ollen rajoita kenenkään oikeuksien toteu-

tumista. Lain ongelma on, että se jättää ratkaisematta osan vanhemmuuteen liittyvistä kysymyksistä, kuten esimerkiksi miesparien lasten oikeuksien turvaamisen, sukupuolten moninaisuuden huomioimisen tai naisparien tilanteet, joissa lapsi on saanut alkunsa muuten kuin hedelmöityshoidoissa. Ehdotettu laki kuitenkin vahvistaisi perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista Suomessa.

Kaari Mattila
pääsihteeri

Reetta Toivanen
puheenjohtaja